

Indholdsfortegnelse

Landskab og kulturarv

1. Historisk landskab

- 1.1 Landskabets dannelse
- 1.2 Det kulturhistoriske landskab
- 1.3 Kasernen i landskabet
- 1.4 Det fredede øvelsesterræn

2. Bygningskultur

- 2.1 Kulturhistorie
- 2.2 Arkitektur
- 2.3 Anlæggets værdier som kulturarv
 - 2.3.1 Karaktergivende bygningsstrukturer, bygningselementer og -detaljer samt inventar
 - 2.3.2 Karaktergivende grønne områder
- 2.4 Bygningsændringer og -tilføjelser

3. Bevaringshensyn i planlægningen

- 3.1 Bevaringshensyn i forhold til landskab og fredet øvelsesterræn.
- 3.2 Bevaring af bygninger, grønne arealer og fast inventar i eksteriør

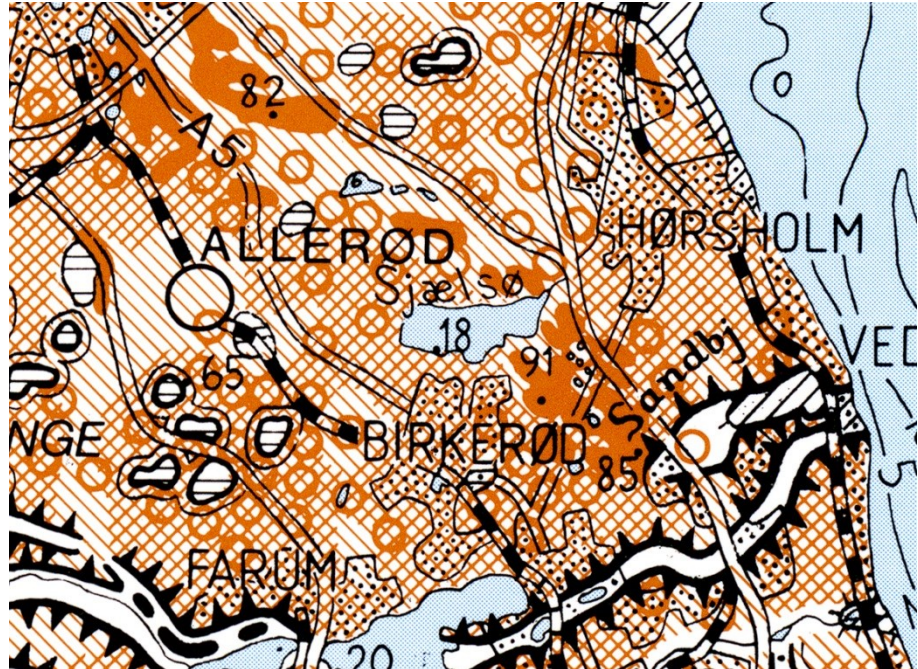
4. Referencer

Sjælsmark Kaserne – Bevaringsværdige bygninger og landskabsværdier

1. Historisk landskab

1.1 Landskabets dannelse

Sjælsmark Kaserne i Hørsholm Kommune ligger i det småbakkede terræn nord for Sjælsø.

Figur 1: Kort over landskabets dannelse (ref. 1: Per Smed: Landskabets dannelse, Geografisk Forlag)

Kasernen ligger i et morænelandskab med lerbund på grænsen til landskab med overvejende sandbund (mod øst). Landskabet er især mod vest kendetegnet ved sit dødisrelief, som giver et meget varieret landskabsudtryk med bakker og lavninger.

Nord og øst for kasernen strækker sig et langstrakt bakkelandskab af randmorænebakker, der strækker sig fra Gribskov til Hillerød øst om Sjælsø og ender mod nord i Geels Skov ved Holte.

1.2 Det kulturhistoriske landskab

Før kasernens etablering ses den tydelige struktur af markveje, der stråler ud i landskabet nord for Sjælsmark Landsby (se historiske kort, figur 2).

Et levende hegn har muligvis været med til at definere den østlige afgrænsning af kasernen – ellers ser alle andre spor af den tidligere markvej, et par småsøer og en mindre ejendom (i den nordvestlige udkant af kaserneområdet) ud til at være fjernet.

Kasernen er placeret på et lokalt højedrag. Det oprindelige højedrag og det småbakkede landskab er i forbindelse med etableringen af kasernen blevet udjævnet. Den oprindelige kaserne består af det vifteformede bygningsanlæg, gårdrummene i værkstedsområdet og idrætshallen med den ovale sportsplads.

På kortet for perioden 1977-92 ses de tilføjede anlæg med håndgranatbane syd for sportspladsen - og miljøplads, vaskeplads for kampvogne, manøvre-

plads for kampvogne og skydeanlæg for kampvogne, alle nord for den øvrige bebyggelse.

Figur 2: Historiske kort (ref.2: KMS, www.kortforsyningen.dk)

På det nyeste kort ses de nye bygninger, der er etableret som huludfyldninger på de grønne arealer langs den østlige afgrænsning af kasernen. Der tegner sig også en tydelig struktur af veje for kampvogne fra kasernens nordvestlige hjørne ud i øvelsesterrænet.

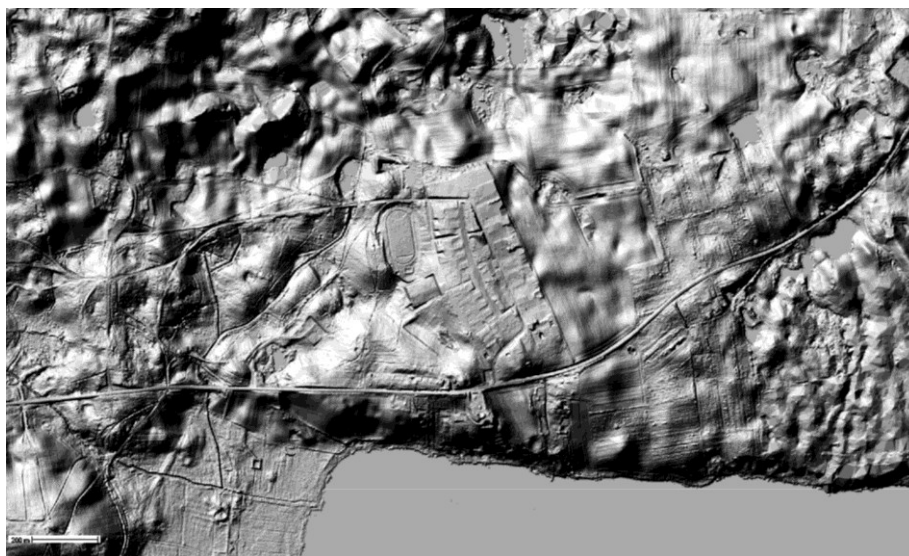
1.3 Kasernen i landskabet

På kortet over områdets skyggerelief ses tydeligt de historiske konturer af bebyggelse og vej anlæg, der er passet ind i landskabets relief. Kasernen er et tydeligt modernistisk anlæg, som er lagt ned i terrænet som større flader.

Således er der tydelige skråningsanlæg fra kasernen:

- Ned til oprindeligt terræn øst for kasernen,
- op til terræn vest for skydeanlæg og sportsplads samt
- ned fra kasernen til håndgranatbanen og fra håndgranatbanen til øvelsesterrænet.

I forbindelse med etableringen af kasernen er der formentlig flyttet en del jord rundt i området ved adgangen fra Sjælsmarkvej, så den oprindelige flydende landskabelig overgang fra Sjælsmark Landsby til kasernen er blevet udvisket, og ændret til det billede der ses i dag – af et kaserneområde der ligger adskilt højt over landsbyen.

Figur 3: Kort over landskabets skyggerelief

1.4 Det fredede øvelsesterræn

Øvelsesterrænet vest for kasernen er fredet med fredningskendelse af 17. november 2000.

Formålet med fredningen er at sikre, at:

- Området ikke byudvikles,
- de landskabelige og naturmæssige kvaliteter bevares og forbedres,
- de kulturhistoriske værdier bevares,
- områdets fremtidige anvendelse bevares og forbedres, og
- området friholdes for bebyggelse, veje og andre permanente anlæg.

I plejeplanen for øvelsesterrænet fremhæves områdets særlige regionale værdi som naturområde, store landskabsmæssige og rekreative værdier, samt som billede på hvordan Nordsjællands landskaber kan udvikle sig naturligt. (Reference: Side 17 og side 23, Pleje- og Driftsplan 2008-2022 for Høvelte-Sandholm-Sjælsmark Øvelsesplads, Miljøministeriet, Skov- og Naturstyrelsen og FBE 2008).

Planerne for kasernen berører ikke øvelsesterrænet og dermed det fredede område.

2. Bygningskultur

2.1 Kulturhistorie

Kasernen blev opført som led i genopbygningen af forsvaret efter 2. verdenskrig og Danmarks indtræden i Nato i 1949. Kasernen er tegnet og opført i 1952-1954 som hjemsted for et nyt artilleriregiment, der blev udflyttet fra Bådsmadsstræde Kaserne og Avedørelejren.

Sammen med naboerne Sandholm (1909) og Høvelte (1940) blev Sjælsmark (1953) anlagt som ny "garnisonsby" på bar mark og afløste symbolsk Hørsholms historiske betydning som soldaterby i 1700- og 1800-tallet for garderhusarer og dragoner. Øvelsesterræn og kaserneanlæg blev eksproprieret i 1951. De 111 hektar udgjorde de væsentligste dyrkningsarealer for den nærliggende landsby Sjælsmark.

Sjælsmark er bygget som mønsterkaserne, hvor idéen om et integreret kasernebyggeri er gennemført fuldt ud med belægningsafsnit i direkte tilknytning til arsenalet og garagebygningerne og videre ud til øvelsesterrænet. Samtidig har man fællesarealerne med administration, velfærdsbygninger, hospital, undervisningslokaler, det store stadion, et fængsel med otte celler og en løbegård samt en underjordisk kommandocentral for militærregion VI, København.

Et fuldendt layout der skulle understøtte uddannelsen af sunde, danske mænd til mobiliseringshæren. Mere end 60.000 danske værnepligtige har passeret gennem denne uddannelsesmaskine i løbet af Den Kolde Krig.

Kasernen blev som led i forsvarsforliget 2004 tømt for militære aktiviteter. Statens Forsvarshistoriske Museum gennemførte i den forbindelse (2003 og 2008) en omfattende fotodokumentation af Sjælsmark. Siden 2004 er anlægget kun nødtørftigt vedligeholdt, og mange af bygningerne er blevet udlæjet til vekslende formål til bl.a. Politiet, Dansk Røde Kors, Hjemmевærnet og andre private lejere.

2.2 Arkitektur

Kasernen er tegnet af arkitekt K. Jensen-Gaard og opført 1952-1954 af Hærens Bygningstjeneste. Anlægget har et funktionsbetinget, enkelt og tidstypisk udtryk med røde murede gavle og gule murede langfacader, taktfast fagdeling, lav taghældning, eternittage og mange steder kvadratiske hvide vippevinduer.

Bebyggelsen er kendetegnet af det overordnede arkitektoniske hovedanslag, hvor en række klart aflæselige delstrukturer tilsammen danner en velkomponeret helhed. De forskellige bygninger udgør variationer over samme tema, og i kraft af konstruktion, udformning og detaljering indskrives de sig i et klart hierarki, der spænder fra den fint detaljerede administrationsbygning til værkstederne.

Særligt karakteristisk for anlægget er det store bueslag, hvorfra belægningsbygningerne stråler ud i vifteform, hvilket, sammen med belægningsbygningernes røde gavle og de gule langsider giver et unikt, varieret og oplevelsesrigt forløb. Den overordnede struktur og den landskabelige bearbejdning med grønne plæner og solitære træer understreger de rumlige kvaliteter.

Hele anlægget skal således opfattes som en samlet komposition, hvor de enkelte elementer understøtter hinanden og som tillige indgår i et velfungerende samspil med det omkringliggende landskab.

Bygningerne i den oprindelige del udgør 28.661 m² og er delvist elementbyggeri i mursten på præfabrikerede betonrammer og med præfabrikerede vinduer og døre samt eternittag; en byggeform, som siden blev anvendt i

mange andre kaserneanlæg. Hertil kom andre nye elementer som centralvarmeanlægget og et centralt olielager. Byggeriet kombinerer traditionelt håndværk med det tidlige industrialiserede byggeris nye materialer og produktionsformer.

Bygningerne er alle etplans bygninger bortset fra kommandobygningen (bygn. 2). Bebyggelsesplanen er karakteristisk i sin klare funktionsdeling i mellem værksteder, administrationsområde, belægningsbygninger og officersboliger og alligevel unik, idet belægningsbygninger danner en meget karakteristisk vifte ud mod landskabet/øvelsesterrænet.

Enkelte bygninger er kommet til gennem årene: i 1970 fik kasernen overdraget et vaske, tank og parkeringsanlæg, i 1980 et overdækket vartningsanlæg (bygn. 81) og en miniature pansermålsbane (bygn. 82), i 1989 artilleritræneren (bygn. 86) og senere opførtes også garagebygning 89 og 94, depotbygning 90 og værkstedsbygning 95.

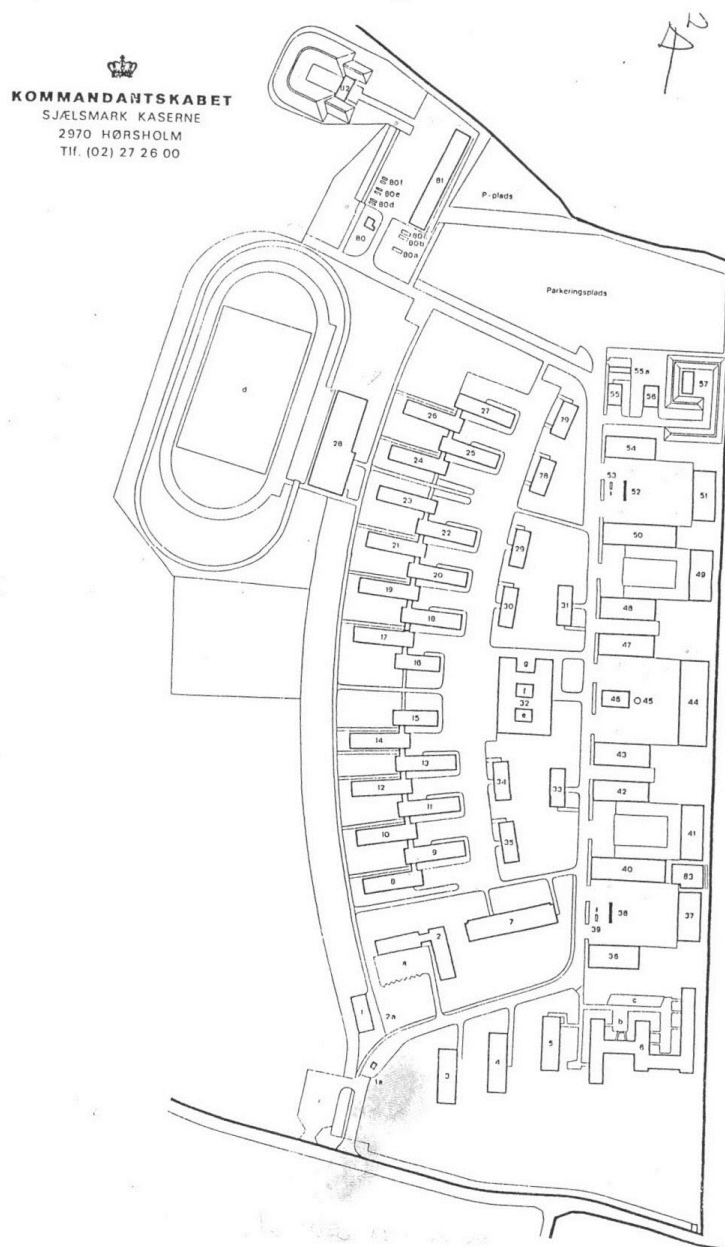
Kasernen fremstår i sin helhed ganske komplet og uspoleret, i det ydre velbevaret med få ændringer/tilføjelser i bebyggelsesstrukturen siden opførelsen. Trods sin simple byggestil er den et klassisk eksempel på dansk 50'ers funktionalisme.

Holstebro Kaserne, Varde Kaserne og Hvorup Kaserne er bygget samtidig, men de er løbende blevet ombygget og fremstår ikke nær så oprindelige som kasernen i Sjølsmark.

2.3 Anlæggets værdier som kulturarv

Kasernens bygninger, vejstruktur, plæner og beplantning udgør en samlet og velkomponeret arkitektonisk helhed, hvor de enkelte elementer understøtter hinanden og som er kendetegnet af et klart og vellykket samspil med landskabet.

Kasernen kan inddrages 7 funktionelle delområder, der samtidig danner et ganske tydeligt mønster. De enkelte delområder gennemgås nedenfor.

Figur 4: Kort over kasernen med bygningsnumre

Delområde 1 – Vagt, administration og infirmeri (KS)

Figur 5: Kommandobygning (bygn.2)

Bag kasernens bom ligger vagtbygningen (bygn. 1), hvor der er indgang i gavlen bag et stort udhængende, stolpebåret sadeltag. Udover vagtstue og et par kontorer rummer bygningen også en arrest i kælderen med otte celler og en dyb løbegård.

Bagved ligger den vinkelbyggede administrationsbygning, der er bundet sammen af et lettere indgangsparti med kobbertag. Indgangspartiets materialevalg og inventar afslører, at denne bygning var beregnet til modtagelse af gæster. Den ene kontorbygning er lav med gule facader og rød gavl. Den anden er kasernes eneste toetages bygning, hvor oberstens kontor ligger på første sal i det sydlige hjørne med udsigt over indgangen og vagten. I kælderen findes udflytningsanlægget (kommandobunkeren) for hærens østre landsdelskommando og militærregion IV med gassluse, nødgenerator, kommunikationsfaciliteter og O-rum.

Infirmeriet (bygn. 7) er kasernes længste bygning på 7+14 fag med indgangsparti mod Strandgade, hvorfra der er kig gennem belægningsviften mod nord.

Delområde 2 – Belægning og undervisning (KS)

Figur 6: Belægningsbygninger for menige (bygn. 21, 23, 24 og 26)

Delområde 2 er bærende som kasernens karakteristiske vifteformede hovedanslag. Belægningsområdet består af 20 repetativt forskudte bygninger, der ligger i en svag bue med øst-vest vendte gavle (bygn. 8-27). Bygningerne er bundet sammen på tværs af lette gennemgangsbygninger og danner tre buedele (7+1, 1+7 og 4), der adskilles af Barbarastien og Ringstedvej. Bygningerne er elegant indpasset i det kuperede terræn. Mod øst fremstår de som etplansbygninger mod det markante vejareal (Strandgade, Mysunde Plads og Avenue de Bouchard).

Alle bygningerne er længebygninger på støbt sokkel. Gavlene er sat i røde sten med tilbagetrukne fuger. Den sydvendte facade er sat i gule, blødsrøge sten. De nordvendte facader er røde som gavlene, hvilket giver vifteformen et forskelligt farvespil afhængigt af, om man kigger mod syd eller nord. Taget er et sadeltag i eternit med lav taghældning, let udhængende med synlige spærrender. De sydvendte facader har stort lysindfald med 11 rektangulære vindueshuller med muret stik, mens de nordvendte facader kun har 4 vindueshuller. Heri er indsat torammede vinduer, opsprossede med 6 ruder i hver. De originale trævinduer er løbende udskiftet med plastikvinduer med færre sprosser. De sydlige bygninger (8-15) fremstår som helhed mest intakte, både udvendigt og indvendigt. De nordligste bygninger (24-27) er moderniseret, hvorfor enkelte vinduer er blændet pga. ombygning af stuer og bedefaciliteter.

De to undervisningsbygninger (15 og 16) ligger på hver side af Barbarastien, som er en symmetriakse i hele kasernestrukturen. Bygningerne adskiller sig fra de øvrige belægningsbygninger ved at være kortere (kun 7 vinduesfag). Bygning 15 rummer bl.a. et velbevaret auditorium. Symmetriaksen mellem undervisningsbygningerne er blevet utydelig efter opførelsen den nye bygning 86, der samtidig stjæler kigget mod vest.

Som den eneste bygning i delområdet har bygning 23 gul facade på begge sider. Det skyldes arkitektens ønske om at skabe en farvemæssig, homogen entre mod idrætshallen (bygn. 28), hvor Ringstedvej skærer sig blødt ned i terrænet mellem bygning 23 og 24.

Delområde 3 – Kontorer og messe for værnepligtige (KS)

Figur 7: Belægningsbygninger for befalingsmænd (bygn.78 og 79)

Delområde 3 består af en kile, der adskiller belægnings- og værkstedsområdet. Her ligger den store messebygning (bygn. 32) centralt i hele kasernområdet, midt i akse og let tilbagetrukket, så der skabes rum til Mysunde Plads. Forsiden mod Mysunde Plads har bredt indgangsparti med fire døre. På bagsiden mod værkstedsområdet er der en læsserampe til køkkenets

varelevering. De gule facader og røde gavle går igen i den lidt klodsede bygning.

Messen omgives af to grønne plæner, hver med tre symmetrisk anlagte kontorbygninger med røde gavle og gule facader (bygn. 29-31 og 33-35).

Fire af kontorbygningerne har front mod Strandgade og Avenue de Bouchard, mens to vender mod Artillerivej. Der er indgangsdør i midten af bygningerne med fire vinduesfag på hver side. Bagsiden rummer ni vinduer. Alle er kvadratiske, hvide vippevinduer.

I den nordlige del ligger yderligere to kontor/ belægningsbygninger (bygn. 78 og 79), der er et fag kortere, dvs. med otte vinduer på bagsiden, syv vinduer på forsiden og indgangsdør i den sydlige ende af hver bygning. Tilsammen skaber de seks bygninger (29, 30, 34, 35, 78 og 79) en svag bue, der understøtter rumdannelsen i den karakteristiske vifteform over for belægningsområdet.

Delområde 4 – Idræt og sportsplads (KS)

Figur 8: Idrætsbygning (bygn. 28)

Idrætshallen (bygn. 28) med baderum består af to sammenbyggede, let forskudte bygninger. Bygningerne er lidt frækt forskudt præcis, hvor man gør entre fra Ringstedvej. På bagsiden af baderumsbygningen er der en stor, flisebelagt balkon med udsigt over den ovale sportsplads med fodboldbane, løbebane og forhindringsbane. Lige syd herfor ligger håndgranatbanen.

Delområde 5 – Værksteder og garager (KS)

Figur 9: Bygninger i "værkstedsområdet" (bygn. 47, 48, 50 og 54)

Figur 10: "Værkstedsområdet" set fra det åbne landskab øst for kasernen (bygn. 44)

Værksteds- og garageområdet afgrænses af Artillerivej og danner kasernens østlige afdeling. Når man ankommer til kasernen fra øst ad Sjælsmark, markerer garagerne en tydelig mur til det åbne land. Det består af fem trelængede gårdrum med symmetrisk gentagelse. Gårdrum 1 og 5 (Isted Plads og Sehested Plads) ligger i hver ende. De er lige store med benzintank og reparationsrampe i midten. Benzintankene består af små aflange, flade tage i funktionalistisk præg med zinkinddækning og afrundede ender, som skærmer et tankpasserskur og en benzinstander. Gårdrum 2 og 4 (Bustrup Plads og Bornhøved Plads) er smallere og mere intime. Det centrale gårdrum 3 (Nybøl Plads) er det bredeste. I midten, i kasernens øst-vestgående akse ligger varmecentralen (bygn. 46) med fritstående skorsten i gule sten (bygn. 45). Skorsten er synlig fra næsten hele kasernen og udgør derfor et markant landmark og orienteringspunkt for området.

Værksteds- og garagebygningerne er konstrueret i insitustøbt jernbeton med udfyldte felter i gule sten på facaderne og røde gavle. Tagene er støbte sadeltage med lav taghældning. De fleste bygninger er på mellem 8 og 11 fag med gennemgående vinduesbånd i jern og et varierende antal garageporte. Bygning 44 på Nybøl Plads er den højeste værkstedsbygning med ekstra højde til køretøjerne.

Områdets ældre del afsluttes mod nord af den lille værkstedsbygning (bygn. 55), der ligger som et lille punktum ud mod Artillerivej.

Delområde 6 – Messe og belægning for stampersonel (KS)

Figur 11: Belægningsbygninger for overordnede (byg. 3 og 4)

Mellem Østerbrogade og Sjælsmarkvej ligger tre parallelt forskudte belægningsbygninger for stampersonellet (bygn. 3-5). Bygningerne har ca. 10 fag med hvide, kvadratiske vippevinduer, gule langfacader og røde gavle. Bagved findes officersmessen med køkken og opholdsfaciliteter. I messen spores endnu tydelige hensyn til de spisendes rang afspejlet ved separat ringesystem mellem køkken og de syv forskellige spisestuer. Messebygningens grundplan danner tilnærmelsesvis et forskudt grundplan med forskellige indgange til formel brug, varelevering og hverdagsbrug. Området er nødtørfigt moderniseret og let opbygget til asylcenter for uledsagede flygtningebørn.

Delområde 7 – Skydebane, vaskeplads og miljøområde (KS)

Figur 12: Tankstation og overdækket vaskeplads (bygn.81)

Forsvaret ønsker at beholde delområde 7 i forbindelse med kasernens ejerskifte. Området er derfor ikke gennemgået nærmere. Skydebanen og kampvognsvaskepladsen er imidlertid vigtige dele af det originale kasernelayout, der funktionelt og planmæssigt understøtter kasernes komplette struktur.

2.3.1 Karaktergivende bygningsstrukturer, bygningselementer og -detaljer samt inventar

Som tidligere berørt i afsnittet om arkitekturen kan karakteren af Sjælsmark Kaserne sammenfattes i en række træk og detaljer, som tilsammen udgør et hele.

Figur 13: Diagram over rumdannende bygninger – "bygningsvifte", kik, sigtelinjer og gårdrum

De karaktergivende detaljer ved den oprindelige bebyggelse kan sammenfattes således (se også billedserie nedenfor):

- Alle bygninger er orienteret vinkelret eller parallelt med hinanden med undtagelse af viften af belægningsbygninger, som desuden er forbundet af lavere forbindelsesbygninger, der forbinder de enkelte belægningsbygninger og danner hhv. gårdrum mod øst og grønne "landskabsrum" med udsigt over øvelsesterrænet mod vest.
- Centralt i området findes skorstenen til varmecentralen. Skorstenen er med sin markante højde et pejlemærke i anlægget og fra omgivelserne. Bebyggelsen er disponeret omkring skorstenen, eksempelvis "stråler" belægningsviften ud fra skorstenen, og disponeringen af gårdrummene i "værkstedsområdet" er "spejlet" omkring skorstenen.

- Konstruktivt er der tale om to typer bygninger, der afspejler anvendelsen - henholdsvis de "fine" murede bygninger (administration, vagt, infirmeri, indkvartering og messe) - og de "grove" betonrammebygninger med udfyldninger i murværk, vinduesbånd og porte (depot, værksteder og garager).

Figur 14: Fotos af bevaringsværdige bygningstypologier

- Alle oprindelige bygninger har en taghældning på omkring 25 grader og er i én etage med undtagelse af "kommandobygningen" (bygning 2). De murede bygninger er dækket med eternittag og betonrammebygningerne er dækket med tagpap (sandsynligvis oven på en massiv betonpladekonstruktion).
- Vinduerne i belægningsbygningerne for menige og forbindelsesgangene har oprindeligt alle været opsprossede trævinduer. Vinduerne i betonrammebygningerne har oprindeligt været opsprossede stålvinduer med vindue og vandnæse i ét stykke. Vinduerne i de administrative bygninger – administration, vagt, infirmeri, messe og indkvartering for befalingsmænd og overordnede (herunder også Tingstedet) er alle kvadratiske vippevinduer. I idrætsbygningen er der brugt en blanding af opsprossede vinduer og vippevinduer. Alle vinduer fremstår hvidmalede.
- Bygningernes gavle fremstår i rødt murværk med sider i gult murværk, dog med visse undtagelser:

For belægningsbygningerne gælder, at det primært er de sydvendte sider, der fremstår gule, hvor de nordvendte sider er i rødt murværk.

I "værkstedsområdet" er murværket gult ind mod de større gårdrum og rødt mod de mindre gårdrum. Langsiderne der vender ud mod det åbne landskab fremstår i rødt murværk.

- De oprindelige belægningsbygninger har indvendigt fremstået med høje lakerede træpladepaneller i en enkel udførelse.

Originale baderum fremstår med terrazzogulv, vægbeklædning med blanke cremefarvede 15x15 cm fliser, fremføring af vand i enkle stålrør, indmurede store porcelænsvaske og opbevaringsmøbler i træ med låger.

Figur 15: Fotos af bevaringsværdigt typisk inventar i eksteriør

- I uderummene findes en række mindre installationer i eksteriøret, som viser det liv, der har været på kasernen, og som er med til at understøtte det samlede anlægsspræg af "soldaterfabrik", hvor alle anlægsdele hænger sammen i en helhed fra den overordnede, byggede struktur til den enkelte skobørste.

Foran belægningsbygningerne er det soldaterne og deres udstyr, som er i fokus – der er derfor betonsten til cykelparkering, en skobørste til de beskidte støvler, lave betonkar med rindende vand til at vaske udstyr udendørs og kostestativer til at rengøre pladsen.

I "værkstedsområdet" findes to tankstationer og rampeanlæg til service-ring af kampvogne i henholdsvis den nordlig og sydlige ende af området. Tankstationens halvtag og rampeanlægget er udført i beton.

På vaskepladsen findes tankanlæg, vandslangeholdere, vandaflødningskanal og køreramper til brug for afvaskning af kampvogne.

På idrætspladsen findes rundt omkring sportspladsen en militær forhindringsbane lavet af en række enkle konstruktioner i beton, stålrør og træ.

Det er gennemgående for inventaret, at det er udført i enkle konstruktioner med tidstypiske materialer.

2.3.2 Karaktergivende grønne områder

Kasernen er ligger på et lokalt højdeplateau, der delvis er nivelleret gennem bearbejdning af det kuperede terræn. Delområderne struktureres af de gennemgående asfaltveje: Østerbrogade, Artillerivej og Holbækvej samt den buede Avenue de Bouchard og Strandgade med takkede asfaltgårde imellem belægningsbygningerne.

Alligevel efterlader kasernen et grønt, parklignende indtryk på grund af de mange græsplæner med enkeltstående træer, der omslutter administration og kontor- og belægningsbygninger. Særligt i den vestlige udkant er der skabt en blød overgang fra den plejede kasernepark til sportspladsen og det vildsomme øvelsesterræn.

Figur 16: Diagram over bevaringsværdige grønne træk med bevaringsværdige enkelttræer

De karaktergivende hovedstrukturer består af hhv. parkprægede grønne områder og de skovagtige partier.

De parkprægede, grønne områder er karakteriseret ved åbne plæner mellem bygningerne med enkelte solitære træer, afgrænsede busketter og grupper af træer.

De skovagtige partier er karakteriseret ved at være større, sammenhængende områder med en blanding af træer og buske i forskellige sammensætninger.

Supplerende har "Tingstedet" sin egen rumlige karakter med mindre private haverum adskilt med levende hegn og en langstrakt "fælled" for enden af de private haver. Fælleden var oprindelig med en mere åben karakter, men er i dag tilgroet.

På kasernen findes en bred vifte af typisk hjemmehørende arter af træer og buske, bl.a. ask, skov-æble, bøg, stilkeg, rød-eg, valnød, almindelig røn, sejle-røn, tjørn, mirabel, platan, pil, poppel, elm, ahorn, navr, hassel og birk.

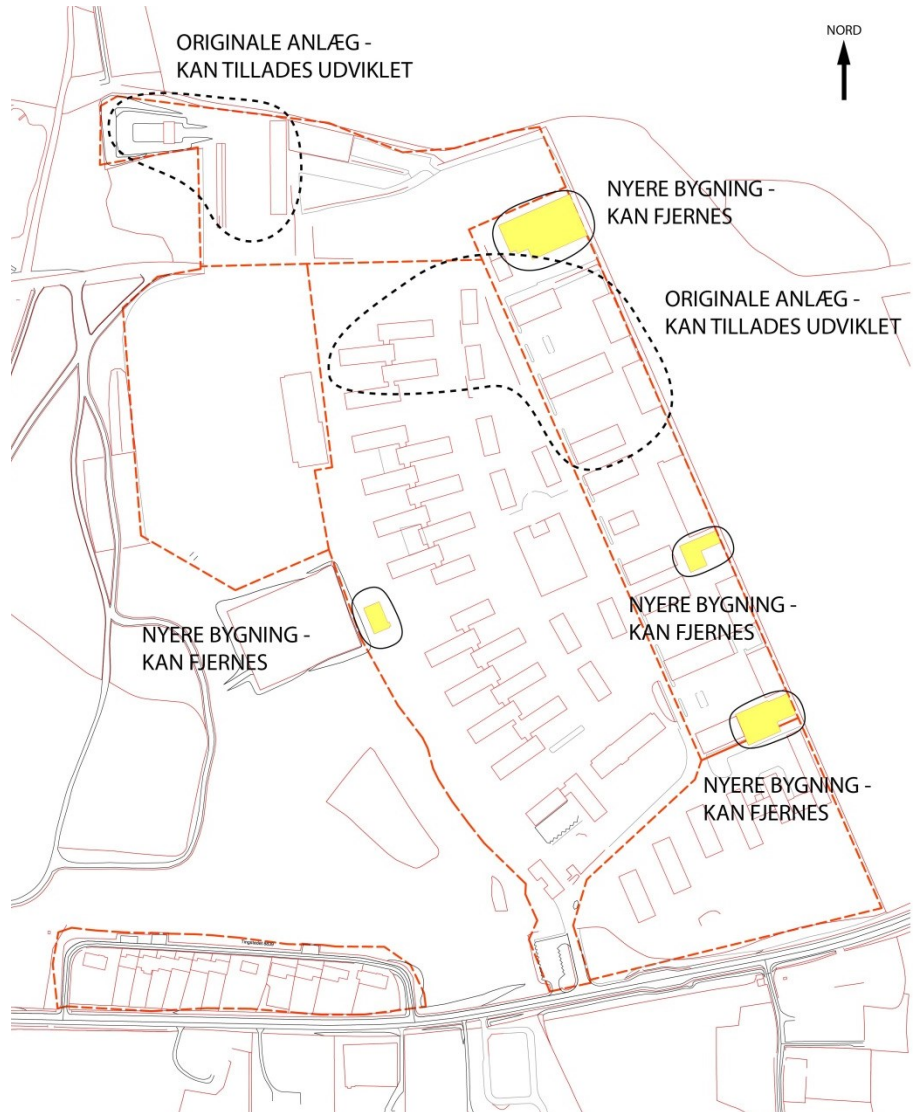
Figur 17: Fotos af grønne områder på kasernen

2.4 Bygningsændringer og tilføjelser

De nyere bygninger (bygn. 86, 89, 90, 94 og 95) er alle placeret i bygningsstrukturen som huludfyldning, hvor der oprindeligt har været et grønt område med kik fra kasernen ud i landskabet og fra landskabet ind på kasernen.

Disse bygninger giver dermed kasernen et mere afvisende og uindpasset udtryk i landskabet.

Disse bygninger bør af hensyn til den bevaringsværdige helhed nedrives, selvom de er relativt nye.

Figur 18: Diagram over bygninger, der i forhold til bevaringsinteresser kan nedrives

3. Bevaringshensyn i planlægningen

I den videre planlægning for området er der strukturer og karaktertræk, der er centrale for bevaringshensynene på kasernen:

- Bevaringsværdig hovedstruktur af "bygningstviten", kik, sigtelinjer og gårdrum,
- Bevaringsværdige grønne, karaktergivende træer og enkelttræer
- Bevaringsværdige bygningstypologier
- Bevaringsværdigt inventar

I det følgende er der forsøgt beskrevet nogle retningslinjer for de bevaringshensyn i forhold til kulturarv og landskab, der bør indarbejdes i den videre planlægning for Sjælsmark Kaserne:

3.1 Bevaring af bygninger, grønne arealer og fast inventar i eksteriør

Fredningsinteresser og overordnede landskabelige værdier

Planerne for kasernen berører ikke øvelsesterrænet og dermed det fredede område.

Eksisterende bevaringsværdig beplantning med træer og buske i kaserneområdet og langs randen af kaserneområdet, bør sammen med idrætsområdet, bevares for at bevare den glidende overgang mod vest fra det parkliggende kaserneområde til øvelsesterrænets mere vildsomme landskaber og natur.

Den huludfyldning, der er sket med nyere bygninger, især langs kasernens østlige grænse, bør fjernes (se også afsnit om bygninger med lav bevaringsværdi).

Bevaringsværdige bygninger (røde)

Bygninger udpeget med høj bevaringsværdi bør bevares i sin ydre fremtoning, herunder valg af materialer og håndværksmæssige metoder. De bevaringsværdige bygninger indeholder en række bevaringsværdige miljøer:

"Bygningsviften" med belægningsstuer, "Messeområdet" omkring den centrale messebygning, "Værkstedsområdet" med depot, garage- og værkstedsbygninger organiseret omkring gårdrum og centreret omkring varmecentralen med skorstenen, "Vaskepladsen" i det nordvestlige hjørne med vaskeplads for kampvogne og skydebane, idrætsområdet med idrætshal, sportsbane og forhindrebane, samt "Administrationsområdet" med vagt- og kommandobygning, infirmeri og indkvartering af overordnede.

En belægningsstue inklusive de oprindelige toilet- og bade faciliteter bør bevares i sin originale stand og fremtoning.

Udviklingsområde som del af område med bevaringsværdige bygninger:

De bygninger, der er indeholdt i udviklingsområdet, spiller en vigtig rolle i det samlede anlæg, selvom det er vurderet, at de udgør den del af anlægget, der bedst kan tillades modificeret, ændret eller nedrevet, hvis det er nødvendigt for den fremtidige anvendelse af kaserneområdet.

For enkelte af bygningerne (de fire nordligste belægningsstuer for menige) gælder, at de er blevet moderniseret med ikke-originale indvendige rumopdelinger og nye plastikvinduer med et andet format og sprossedeling end det originale. Trods det er den sydligste bygning vurderet bevaringsværdig med høj værdi for kikket oppe fra bagsiden af "belægningsviften" ned mod idrætsbygningen.

Bygningerne i "værkstedsområdet" er i deres plandisponering "spejlet" henholdsvis nord og syd for varmecentralen med skorstenen. Den sydlige del af "værkstedsområdet" er i relation til bevaringshensyn helt central for sammenhængen og forståelsen af kasernen som kulturhistorisk anlæg.

Der er i planerne for den fremtidige anvendelse skitseret et ønske om mulighed for at nedrive, erstatte og/eller nybygge bygninger.

I tilfælde af at det bliver nødvendigt, kan det ikke anbefales at bygge nye bygninger, hverken som huludfyldning i den østlige eller vestlige kant af bebyggelsen eller i gårdrummene. Barakker kan eventuelt opstilles på køre-

arealerne i det nordøstlige hjørne af området uden for det oprindeligt bebyggede område.

I det omfang, det bliver nødvendigt, kan bygninger i "værkstedsområdet" nord for gådrummet omkring varmecentralen tillades nedrevet, da den oprindelige struktur fortsat vil kunne "læses" i den bevarede sydlige bebyggelse. Se nærmere omkring ny erstatningsbebyggelse i afsnittet nedenfor.

Rammer for eventuelt erstatningsbyggeri i udviklingsområdet

Hvis det er nødvendigt at opføre nye bygninger, bør disse opføres på samme sokkelgrund og med samme ydre dimensioner (højde på facade og samlet bygningshøjde, samme taghældning og samme bygningsbredde) som den bygning, den erstatter.

Nye bygninger bør opføres med en detaljering (vinduer, fagopdeling m.v.), æstetisk (forhold med de vandrette og lodrette, karaktergivende bygningstræk), taghældning og farveholdning, som den bygning den erstatter.

Lav bevaringsværdi (gule/bør nedrives)

Bygninger udpeget med lav bevaringsværdi er nyere bygninger som alle er placeret i bygningsstrukturen som huludfyldning, hvor der oprindeligt var et grønt område med kik og sigtelinjer fra kasernen ud i landskabet og fra landskabet ind på kasernen. Disse bygninger giver derved kasernen et mere afvisende og uindpasset udtryk i landskabet.

Disse bygninger bør af hensyn til den bevaringsværdige helhed nedrives, selvom de er relativt nye.

Nedrives disse bygninger, bør de oprindelige grønne "kiler" i randen af "værkstedsområdet" ud til det åbne landskab genskabes med parkpræget karakter, som de tilsvarende områder på resten af kasernen.

Kik og sigtelinjer: Bør bevares og ikke hindres ved fx ugenomsigtig hegning og nye bygningsanlæg

De udpegede kik og sigtelinje understreger den interne orden og arkitektur i anlægget med tredelingen mellem "belægningsviften", "messeområdet" og "værkstedsområdet", den langsgående struktur af gadeforløb og kiggene inde fra kasernen og ud i landskabet samt ude fra landskabet og ind på kasernen.

Grønne, karaktergivende træk og elementer

De karaktergivende hovedstrukturer består af hhv. parkprægede, grønne områder og de skovagtige partier, som bør bevares og vedligeholdes som sådan.

Om nødvendigt erstattes udvokset eller ødelagt beplantning med tilsvarende beplantning.

På kasernen findes en bred vifte af typisk hjemmehørende arter af træer og buske, bl.a. ask, skov-æble, bøg, stilkeg, rød-eg, valnød, almindelig røn, sejle-røn, tjørn, mirabel, platan, pil, poppel, elm, ahorn, navr, hassel og birk.

De parkprægede, grønne områder er karakteriseret ved åbne plæner mellem bygningerne med enkelte solitære træer, afgrænsede busketter og grupper af træer.

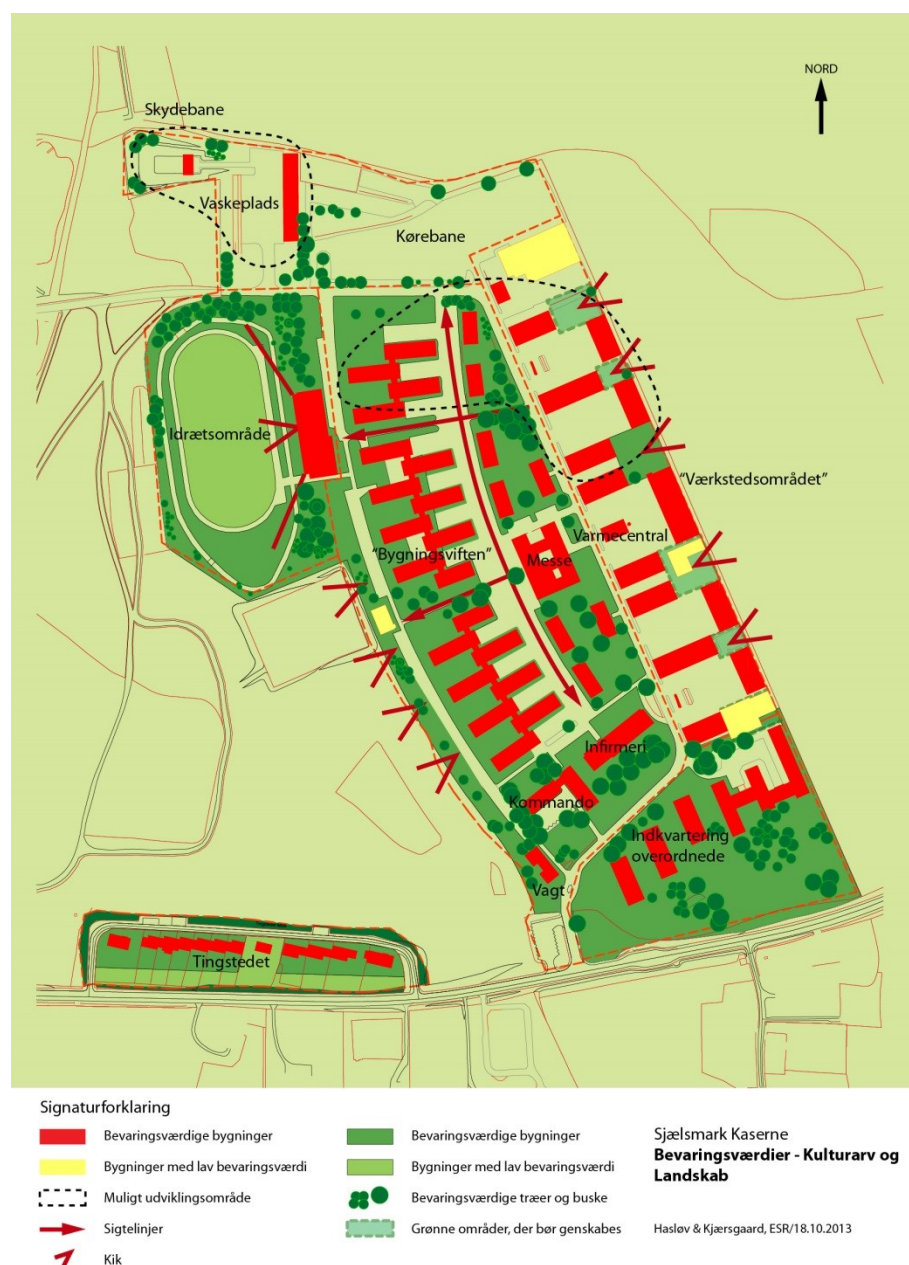
De skovagtige partier er karakteriseret ved at være større, sammenhængende områder med en blanding af træer og buske i forskellige sammensætninger.

Supplerende har "Tingstedet" sin egen rumlige karakter med mindre, private haverum adskilt af levende hegn og en langstrakt "fælled" for enden af de private haver. Fælleden var oprindelig med en mere åben karakter, men er i dag tilgroet og bør vedligeholdes med henblik på at genskabe det oprindelige udtryk.

Alle beskrevne grønne træk bør bevares som sådan. Der er registreret bevaringsværdige enkelttræer- og buske.

Typisk inventar

Alle dele af inventar i eksteriør bør bevares – det gælder fra de største anlægselementer som tankstationer og køreramper - til de mindste inventardele som betonstenscykelstationer, skobørster, vaskekar foran belægningsbygninger og kostestativer.

Figur 19: Oversigtsplan over bevaringshensyn

4. Referencer

/1/ Per Smed: Landskabets dannelse, Geografisk Forlag

/2/ KMS, www.kortforsyningen.dk

/3/ Miljøministeriet, Skov- og Naturstyrelsen og FBE: Pleje- og Driftsplan 2008-2022 for Høvelte-Sandholm-Sjælsmark Øvelsesplads, 2008

ESR